Izvorni znanstveni članak
Acta Med Hist Adriat 2026; 24(1);49-61
Original scientific article
https://doi.org/10.31952/amha.24.1.3

GIACOMO LEMESICH (LEMESSI), LIJEČNIK SIROMAŠNIH

GIACOMO LEMESICH (LEMESSI), DOCTOR FOR THE POOR

Juraj Sepčić*

SAŽETAK

Doktor medicine, pjesnik i glazbenik Giacomo Lemesich (Lemessi) (1894. – 1953.) bio je najprije brodski (1920. – 1924.), a zatim obiteljski liječnik u raznim liburnijskim (1925. – 1946.) i ligurijskim (1947. – 1953.) obalnim zajednicama. U kolektivnoj memoriji sredina u kojima je radio ostavio je neizbrisivo sjećanje kao liječnik visoke profesionalnosti i znanja, a još više izrazite humanosti i empatije, usmjerene u prvome redu prema siromasima i bijednima. Lik i djelo G. Lemessija mogu i danas mnogim mladim ljudima koji pristupaju medicinskome umijeću biti primjer za poboljšanje odnosa između liječnika i bolesnika koji se, nažalost, postupno nepovratno mijenja.

***Ključne riječi**: Giacomo Lemesich (Lemessi), XX. stoljeće, povijest medicine, medicinska deontologija*

Nikada ne smijemo zaboraviti da je prava moć u služenju. Moramo zaštititi ljude, pogotovo one koji su na rubu našeg srca.

(papa Franjo, 2020.)

* Professor emeritus, Sveučilište u Rijeci.
Adresa za korespondenciju: Juraj Sepčić, Zazid 10, 51557 Cres.
E-pošta: juraj.sepcic1@gmail.com.

Cilj je ovoga rada spoznati lik Giacoma Lemesicha/Lemessija[1], obiteljskog liječnika koji je svojom stručnošću i znanjem, humanošću i empatijom ostao u kolektivnom sjećanju sredina u kojima je djelovao kao primjer dobrog liječnika, liječnika siromašnih i marginaliziranih.

Uvod: Giacomo Lemesich/Lemessi

Rodio se u Trstu 18. prosinca 1894., u zgradi *Lloyda* na *Piazza Unità d'Italia* gdje je obitelj imala stan na "plemićkom" katu raskošne zgrade. Najmlađi je od troje djece Luigija Lemesicha (1839. – 1905.), vrsnoga pomorskog kapetana i generalnog inspektora austrijskoga *Lloyda* i plemkinje Marie de Petris de Plauna. U dobi od jedanaest godina ostao je bez oca. Prihvatila ga je polusestra Anna koja je, s obzirom na to da je bila sedamnaest godina starija od njega, postala njegova "mala majka". Udovica Maria iz obitelji Petris povukla se u Cres, a djeca su nastavila studij u Trstu, povjerena rodbini ili prijateljima (DARI, 1936). Giacomo je završio osnovnu školu na njemačkom jeziku, a klasičnu maturu stekao je 1912. u Općinskoj talijanskoj gimnaziji u Trstu. Sve ispite položio je s odličnim ocjenama. U jesen iste godine upisuje se na Medicinski fakultet Sveučilišta u Beču, koji je tada bio posebno popularan i od prvorazredne važnosti. Giacomo, kojega su u mladosti zvali James, imao je kao družicu i prijateljicu tijekom studija Annu Freud, kćer Sigmunda, oca psihoanalize. Nakon dvije godine, izbijanjem Prvoga svjetskog rata, regrutiran je u austrougarsku vojsku i raspoređen u jedinicu za izvlačenje i prijevoz ranjenika na bojišnici na rijeci Soči. Potom je kao narednik saniteta premješten u bolnice u Celju i Mariboru u Sloveniji. Unaprijeđen u čin sanitetskog poručnika dislociran je u Solin te, na kraju, u Jablanac, u Hrvatskom primorju. Tijekom rata činio je sve da pomogne svima u nevolji. S vremena na vrijeme dobivao je duža ili manje duga odsustva koja je koristio za pohađanje nastave i polaganje ispita na bečkom sveučilištu. Na fronti je u poljskim i vojnim bolnicama nastojao što više prakticirati, prateći i savjetujući se sa starijim i iskusnijim kolegama, među kojima je bilo i nekoliko njegovih profesora.

---

[1] Usp. Fašistička vlada Kraljevine Italije 10. siječnja 1926. donosi dekret o promjeni prezimena. Dekret je 24. svibnja 1926. pretvoren u zakon i "proširen" na Istarsku provinciju kraljevskim dekretom (*Restituzione in forma italiana dei cognomi*) br. 494 od 7. travnja 1927. godine. Ovime započinje sustavno, bezobzirno mijenjane hrvatskih prezimena. Zakon je dopunjen brošurom u kojoj su, uza stara hrvatska/slavenska prezimena, navedeni i novi oblici pretvoreni na talijanski (ili latinski) jezik. Fašistička vlast zahtijeva da se čak i nadgrobni natpisi na hrvatskom jeziku brišu ili prevode na talijanski jezik. Zakonom je zabranjeno novorođenoj djeci davati *smiješna i nemoralna imena*, kojima se može uznemiriti javnost (Cereghetti Passini, 2017).

Vratio se kući u jesen 1918. godine. Budući da u Austriji nije mogao nastaviti studij, s improviziranim je sredstvima stigao u Trst i, nakon što je ispitao razne mogućnosti, upisao se 1918./1919. akademske godine na Medicinsko-kirurški fakultet Kraljevskog sveučilišta u Sieni, u Italiji. Odabrao je Sienu, u kojoj su u ono vrijeme predavali razni velikani medicinske znanosti, među najpoznatijima je bio Mario Betti[2], i zbog usavršavanja talijanskog jezika. U Sieni su ga zvali *il signorino* (mladi gospodin). Nisu mu priznali nijedan ispit koji je položio u Beču. Dopustili su mu samo korištenje latinske terminologije koja je bila na snazi u Austriji, kako bi lakše polagao ispite u Italiji. U manje od dvije godine položio je sve ispite propisane tadašnjim planom studija i diplomirao je s odličnim uspjehom *maxima cum laude*.

Godine 1920., 27. ožujka, započeo je karijeru općinskog liječnika u Osoru, na cresko-lošinjskom arhipelagu, gdje je službovao od 1. lipnja do 30. rujna 1920. godine. Njegov nemirni duh i neizmjerna želja za novim spoznajama naveli su ga da se već sredinom listopada 1920. ukrca kao brodski liječnik na putničke brodove tršćanskog *Lloyda* (*Lloyd triestino*). Plovio je tako rutama prema Dalekom istoku od 15. listopada 1920. do 30. listopada 1924. godine. Među posadama te brodarske tvrtke postao je legendaran riješivši uspješnim kirurškim činom slučaj akutnog apendicitisa s popratnim peritonitisom u mladog člana posade. Nakon iskrcaja, *Lloyd* ga je pohvalio jer je *...zaslužio puno povjerenje svojih nadređenih i zahvalnost osoblja i putnika koji su mu bili povjereni na brigu...* Godine plovidbe pružile su mu priliku da posjeti razne zemlje i njihove zdravstvene ustanove, priskrbile mu posebno poznavanje ljudi i omogućile da unaprijedi svoje znanje jezika: uz materinski talijanski, tečno je govorio njemački, svladao je engleski, francuski i albanski, a funkcionalno se služio španjolskim i hrvatskim jezikom.

U jesen 1924. vratio se u Beč gdje je do siječnja 1925. na Medicinskom fakultetu pohađao tečajeve nove terapije za unutarnje bolesti, laboratorijskih analiza, opstetričke dijagnostike i terapije, pedijatrije te dijagnostike i liječenja bolesti uha.

Neumoran se iz Beča preselio u Pulu (10. siječnja do 12. ožujka 1925.) gdje je marljivo pohađao porodničko-ginekološki i pedijatrijski odjel bivše Zemaljske bolnice u Puli, asistiranjem pri raznim porodničkim i ginekološkim operacijama, a i sam obavljajući neke ginekološke operacije.

U lipnju 1925. Podprefektura u Lošinju upozorava Općinu Cres da:

> Ljetno-jesenska antimalarijska kampanja svakako mora započeti u prvim danima lipnja (...) te imenuje liječnika samostalne djelatnosti dr. Giacoma

---

[2] (1875. – 1942., vodeći kemičar 20. stoljeća, posebice na polju organske kemije)

> Lemesicha povjerenikom Provincijskog antimalarijskog konzorcija za Općinu Cres. Njegova mjesečna naknada imala je biti 800 lira, a uključivala je i troškove prijevoza. Skrbnicima se plaćalo od 20 do 150 lira prema broju stanovnika u različitim selima.

Nakon osobnog odabira povjerenika u naseljima, dr. G. Lemesich započinje trogodišnju kampanju protiv malarije, bolesti koja na otoku svake godine odnosi desetke žrtava, osobito u selima. Kampanja ističe Lemesichovu visoku profesionalnu stručnost, izrazite organizacijske sposobnosti i velikodušni altruizam.

Creska općina, provincijska prefektura i podžupan osobno prihvatili su *in toto* njegovo vrlo detaljno izvješće i pohvalile *njegov iscrpan i visoko stručan rad.*

Otočani otvoreno hvale dr. Lemesicha kao *dobrodušnog, milosrdnog liječnika!* Malarija će na otoku biti iskorijenjena tek sredinom 60-ih godina prošlog stoljeća. (Svoboda, 1988; DARI, 1925.)

Od studenoga 1927. do rujna 1931. radio je kao privremeni liječnik i zdravstveni referent. Na toj je dužnosti uspješno rješavao razne zdravstveno-higijenske probleme Općine koji su godinama bili otvoreni i posve zanemareni. Uveo je i planirao redovite liječničke posjete školaraca i djece u vrtićima; uveo je protokol cijepljenja (prije njega nepostojeći), osigurao konstantnu vakcinaciju na cijelom području općine (velika većina djece nikada dotad nije bila cijepljena) i redovitu nabavu cjepiva; uvjerio je nadležne da gradsku klaonicu treba okrečiti i elektrificirati te čistiti pumpama koje će koristiti morsku vodu; dao je popraviti i instalirati dva do tada neupotrebljavana aparata za dezinfekciju formaldehidom i izborio se da se kinin besplatno dijeli u svim malaričnim područjima municipija i u zimskim i proljetnim mjesecima (DARI, 1927). Našao je i vremena da povremeno pohađa Odjel za opstetriciju pulske bolnice i tečajeve higijene na padovanskom Sveučilištu (Giustolisi Rindone, Caluzzi i Pava, 1934). Te su aktivnosti izazvale ljubomoru i proteste drugih kolega, no G. Lemesich je nepokolebljivo nastavio svoj posao. Kao član *de iure* creske podružnice Nacionalnog odbora za zaštitu materinstva i djetinjstva (*Opera nazionale maternità e infanzia – ONMI*)[3] i upravitelj Ambulante za bolesti žene i djecu osnovane voljom spomenutog odbora u Cresu, dr. G. Lemesich bio je pismeno pohvaljen jer

> vrijedan je divljenja svojom marljivošću, revnošću, strpljivošću i hrabrošću, bilo kao predavač besplatnog tečaja održanog za žene kako bi ih se

[3] Socijalna organizacija preko koje je fašizam prodro u privatne živote talijanskih žena, utječući na njihove najintimnije i osobne izbore i namećući im model homogenizirajuće ženstvenosti.

pripremilo za njihove dužnosti obiteljskih bolničarki i dobrovoljnih pomoćnica u zdravstvu, bilo kao upravitelj,

zaslužujući iskreno divljenje i srdačnu zahvalnost korisnika, a posebno političkih i zdravstvenih vlasti te predsjednika Odbora za pokroviteljstvo *ONMI* (DARI, 1934).

Od 3. do 30. rujna 1931. djeluje kao privatni liječnik u Cresu, a zatim je gotovo godinu dana službovao najprije u Nerezinama, a nakon toga u Mošćeničkoj Dragi. Sredinom 1932. vratio se u Cres i u iščekivanju natječaja za općinskog liječnika imenovan je za iterativnog liječnika-kirurga i predsjednika lokalnoga Dobrotvornog društva (*Congregazione di Caritá*) (DARI, 1934).

U lipnju 1933. oženio se Leonidom Filini (Fillini), kćeri Leona, već zaslužnoga gradonačelnika Cresa. Iz braka će se roditi Maria Luisa (r. 1934.), buduća profesorica talijanske književnosti i psihologije, danas u mirovini.

Prvog srpnja 1934. Općina ga trajno zapošljava kao liječnika za sjeverno područje Otoka (*Condotta di Tramontana*) i polovicu stanovnika grada Cresa[4]. Lemesich je bio liječnik osiguranika u pomorstvu – *Cassa marittima*) (Lemessi M.-L, 2007).

U listopadu 1939. nominiran je za liječnika povjerenika osiguranja i za poljoprivrednike (DARI, 1939).

Godine 1941. bio je regrutiran kao vojni liječnik; intervencijom kraljevske prefekture promptno je otpušten te je nastavio s redovnom medicinskom službom na otoku tijekom cijeloga ratnog razdoblja (Lemessi M.-L., 2007).

U proljeće 1942. naredbom pulskog prefekta Bertija hitno je premješten na otok Susak, zahvaćen epidemijom difterije. Primjenom preventivnih mjera Giacomo Lemesich iskorijenio je epidemiju i bio pohvaljen od pokrajinskih vlasti (DARI, 1942).

Od jeseni 1943. do proljeća 1945. njegova je vila više puta bila privremeno sklonište za ilegalne djelatnike Narodnooslobodilačkog pokreta, posebice za par-

[4] Područje grada bilo je ravnomjerno podijeljeno prema Zdravstvenom osiguranju stanovnika.

tizana Andreu Dapasa[5] (Dapas, 1947; Lemessi N, 1944-1947; Muzur i Leiner, 2013). Do srpnja 1947. istu je bazu posjećivao dr. Uliks Stanger.[6]

Nakon rata jugoslavenske su vlasti uhitile i zatvorile dr. G. Lemesicha bez ikakvih konkretnih optužbi i držale ga 24 dana u zatvoru bez ispitivanja, pojašnjenja i opravdanja. Nakon toga pušten je *jer je bio potreban stanovništvu kao liječnik.* Proganjan *kao narodni neprijatelj* napustio je Cres u listopadu 1946., nakon što mu je pretresena kuća i oduzeta sva imovina (Lemessi M.-L¸ 2007).

Preselio se u Chiavari, u blizini Genove, gdje je najprije radio kao liječnik u logorima za bjegunce i optante (s gorčinom je bio prisiljen napustiti svoju misiju među sunarodnjacima zbog ponašanja nekih otpadnika), a potom kao općinski liječnik prvog sektora toga grada. Svoju je djelatnost obavljao isključivo u korist siromaha u gradu i u kratkom vremenu stekao mnogo simpatije i ljubavi od svojih klijenata i svih građana. Talijanski ogranak konferencije *Société de Saint-Vincent de Paul*, katoličke dobrotvorne organizacije, imenovao ga je, zbog posebnih zasluga prema siromašnima, počasnim članom. U Italiji je bio jedan od osnivača Tršćanskoga kulturnog centra *Francesco Patrizio* (Anonimno, 1954). Umro je iznenada 17. prosinca 1953. navečer u 59. godini života, nakon dvodnevnih tegoba izazvanih nesavjesnim liječenjem (*malpractice*) akutne bubrežne insuficijencije jatrogene uzročnosti. Smrt je prerano prekinula život jednog od ljudi – primjera čistog apostolata liječnika (Anonimno, 1953). Svečani pogreb bio je izraz duboke sućuti i zahvalne ljubavi svih građana Chiavarija. Bilo je mnogo siromaha koji su željeli od srca zahvaliti *svom liječniku* koji je u samo nekoliko godina uspio prikupiti toliko suosjećanja u gradu koji mu je bio drugi dom. Gotovo sve novine u Italiji pisale su o njemu: od organa Komunističke partije Italije *L'Unita* do vatikanskoga tiskanog dnevnika *L'Osservatore Romano* (Pismohrana Lemessi M.-L.).

---

5 Andrea Dapas, zvan Sansone, Istranin iz Rovinja, pustolovnog duha, vrstan sanitarni tehničar, antifašist, partizanski i saveznički obavještajac. Isticao se u predraću (1934. – 1937.) u kampanji protiv malarije u Istri i na Cresu; za vrijeme rata djelovao je na području Punte Križa gdje mu je baza bila kuća Giacomova brata Nicolòa Lemessija, tajnika Općine Cres. Cresani ga pamte kao visoka, čvrstog mladića široka, vedrog i nasmijanog lica koji je jurio putovima Otoka na svome bučnom crvenom motoru.

6 Uliks Stanger (Opatija, 1882. – 1973.), prvi direktor Jadranskog instituta na Sušaku, istaknuo se kao stručnjak za pomorsko pravo, ali i političar – zastupnik u rimskom parlamentu 1921. – 1924. i, doduše kratkotrajno, ministar u prvoj Vladi NR Hrvatske 1945. – 1946. Borac protiv talijanizacije Istre, fascinantne energije i entuzijazma. Intiman prijatelj dr. Niccolòa Lemessija, tajnika Općine Cres za vrijeme Kraljevine Italije.

Čovjek i liječnik

Dr. Giacomo Lemesich bio je zgodan muškarac, maslinaste puti i dubokih crnih očiju. Nije bio jako visok, ali vitak i naočit, ljubitelj sporta, posebno plivanja i jedrenja. Bio je poznat po velikoj ljubaznosti, iznimnoj eleganciji svojih besprijekornih gospodskih manira tipičnih za dobra stara vremena. Škrt na riječima, obuzdavao je svoje unutarnje patnje povjeravajući se samo najbližim prijateljima. Čovjek visoke inteligencije, eruditske kulture, neizmjerne prirođene dobrote i milosrđa, vrstan liječnik oboružan plemenitošću i visokom moralnom čestitošću, liječničku profesiju prigrlio je kao svoje poslanje, ono poslanje koje je uvijek smatrao apostolatom: služiti potrebitima. U zajednicama gdje je živio i djelovao bio je vrlo cijenjen i voljen, osobito su ga voljeli siromašni i bijedni, koji su od njega stalno imali koristi.

Cresani ga pamte kao talentiranog, skrupuloznog i poštenog, krajnje velikodušnog liječnika koji im je omogućio ne samo besplatne liječničke preglede – čak i za one koji nisu bili upisani u popis siromaha – nego je davao i novac kako bi mogli kupiti lijekove koje je propisao. S djecom je bio doista nježan *papà*. Tijekom moga prvog, vrlo teškog desetljeća života, bio je liječnik moje obitelji. Njegovi su kućni posjeti bili vrlo posebni: uvijek su počinjali pričom o moru i njegovim stvorenjima. Od moje majke, ratne udovice, ni od moga djeda, invalida, nikada nije uzeo ni centa. Općinski službenik Antonio Secchi, koji je često bio u njegovu društvu po teškim stazama otoka, na konju ili pješice, ostavio je napisano sljedeće: *...kad sam mu jednog dana rekao da je potrošio 25 lira za svoje bolesnike (a radi se o 1937. godini), rekao mi je: 'Što hoćete, dragi prijatelju, ako liječnik nije uistinu takav, ako ne žrtvuje nešto svoje, nije dobar zdravstveni djelatnik.'* (Secchi, 1954b). U kolektivnoj memoriji Cresana ostao je kao vrlo cijenjen i omiljen – *dobrim doktorom do vili, koji je svima bio otac i prijatelj, liječnik siromaha, medico dei poveri* (Kučić, 2017, str. 133).

Kao i na surovom otoku Cresu, tako i u prekrasnoj *Rivieri di Levante* (Chiavari) Lemesich se nije ograničio samo na liječenje i propisivanje lijekova za svoje siromahe. Među epizodama koje pokazuju njegov krajnji altruizam u svojoj misiji, jedna je od najznačajnijih i ova: jednoga dana otišao je (kao i svakoga dana) u bijedan konak u kojemu je živjela usamljena i nemoćna žena. Dr. Lemesich ju je pregledao, a zatim je vlastitim rukama pospremio sobu; nezadovoljan time, sišao je nabaviti lijekove i kupiti nešto mesa koje je ženi bilo toliko potrebno (Anonimno, 1953a).

Detalj koji dodatno potvrđuje njegovu dobrotu ispričala mi je njegova kći:

> Nakon njegove smrti pronašli smo dug u ljekarni u Chiavariju, koju je otvorio moj otac, jer je jednom od njegovih siromašnih pacijenata trebao lijek koji je tada bio vrlo skup i nije ga mogao dobiti u Italiji. Moj se otac o svom trošku potrudio da lijek dođe iz Amerike i plaćao je ljekarniku 2000 lira mjesečno. Ljekarnik nas je oslobodio duga, a Općina je isplatila pogrebne troškove pa tako i grob na mjesnom groblju (Lemessi M,- L, 2007).

Giacomo Lemesich je uz profesionalne brige njegovao kult obitelji. Izmjenjivao je nedaće teškog rada i načina života na otoku, poslije i u gradu, te stalno stručno usavršavanje, s uživanjem u glazbi i književnosti, kojima ga je posebno privlačila njegova istančana umjetnička duša.

Slika 1. Dr. Giacomo Lemessi, "liječnik siromaha" humanist, pjesnik i glazbenik s otoka Cresa (obiteljska pismohrana njegove kćeri Marie Luise Lemessi). / *Dr. Giacomo Lemessi, "doctor of the poor", humanist, poet, and musician from the island of Cres (family archive of his daughter, Maria Luisa Lemessi).*

Glazbenik

Kao nesvakidašnji virtuozni violinist nikada se nije odvajao od svoje vjerne violine. U slobodnim satima razonoda mu je uvijek bila glazba; svojim je prijateljima priređivao izvedbe klasičnih sonata uz klavirsku pratnju svoje supruge, također vrsne interpretatorice glazbe. Glazbu nije zanemarivao ni na vjerskim svečanostima ni na službenim prijemima, sudjelujući sviranjem u glasovitome creskome *Triu* franjevačkog samostana (Fillini, Gallo, Lemessi). U Chiavariju je

bio član velikog orkestra (viola) i član gudačkog kvarteta kojim je upravljao još jedan liječnik, prof. Vitale, ravnatelj bolnice. Više je puta kao prva violina sudjelovao na humanitarnim i opernim koncertima, uvijek spreman dati sve od sebe za dobro drugih (De Martini, 1951).

Pjesnik

Giacomo Lemesich bio je i pjesnik-amater, jedan od onih koji, potaknuti posebnom delikatnošću i osjetljivošću, spajajući entuzijazam i nostalgiju pišu poeziju koju čitaju u krugu najbližih prijatelja, ali ne objavljuju. Pjesme su prikupljene i prepisane u šestom svesku povijesnih i umjetničkih bilježaka njegova brata Nicole, u nekim djelima rođaka Ignazija Mitisa i, u manjoj mjeri, u knjizi *La villa* njegove kćeri Marije Luise. Poeziju definira kao *božansku snagu ljudskog duha, koji živi i tješi se sjećanjima*[7].

U njegovu književnom stvaralaštvu nastalom pretežno u tragičnim razdobljima života – u zatvoru i progonstvu, obilato se očituju karakteristične društvene, povijesne i kulturne posebnosti creske sredine koja, unatoč promjenama granica, zadržava venecijansku boju, tipičnu za dio istarske obale i za otok Cres. Nije čudno, dakle, što većina njegovih djela kao obilježje nosi ljubav prema Cresu koji autor nikada nije zaboravio. Stihovi su to dirljive, melankolične nostalgije, sjete, sjećanja na draga mjesta protkana mišlju o smrti, gotovo stalni lajmotiv autorovih pjesama. Poetski mu je izraz katkad kontemplativan i neraskidivo povezan s njegovom dubokom, istinskom religioznošću i glazbom. Većina pjesama sadrži činjenice koje nisu samo istinite, već i točne, a katkad dobrodušno šaljive. Pod pseudonimom Ludovico objavio je neke uglađene satirične stihove (*Anonimno*, 1954a).

Djela

Ostavio je djelo ***Sonetti della Nostalgia*** (*La valle di Pischio, Al bivio della Croce*, *Ricordando San Clemente, San Francesco di Cherso, Al Trio del Convento, Meriggio in Draga, A Cherso, Ricordando Sabuz, Ricordando San Nicolò, Caisole, Il Leone di Cherso, Lubenizze*, *Nedomis e Nostalgia*) u kojima se bolno-nostalgičnim stihovima prisjeća otoka svojih predaka, daleke mladosti, izgubljene generacije shrvane okrutnom sudbinom rata i progonstva. U emigraciji je napisao nekoliko pjesama (*All' Istria, La ballata del profugo, Alle Italiane, Alla Madonna di San Salvador, Preghiera a San Gaetano, Il Vangelo, Trapasso, Alla Primavera, La voce*

---

[7] U izvorniku: *Forza divina dello spirito umano, che di ricordi vive e si consola.*

amica) u kojima majstorski izmjenjuje ironiju nad okrutnom prognaničkom sudbinom s veličanjem Svetih spisa i Providnosti, u koje duboko vjeruje. Ostale pjesme iznose tragične činjenice iz lokalne povijesti Cresa tijekom Drugoga svjetskog rata (*Ai compagni deportati*), kaotičnog i nesigurnog poraća obilježenog sukobom Zapada i Istoka (*Barbanera 1948, All' Italia, L'esodo, Parla il torrione veneto, Giustizia ai popoli, Sogno telepatico*). Lemesich je pisao i šaljive pjesme, balade, vesele skladbe posvećene supruzi i kćeri, koje često crpe inspiraciju iz jednostavnih, po sebi nebitnih činjenica. U tim pjesmama stih je lagan, rječnik spontan, ali pažljiv i dotjeran u svome metričkom i jezičnom obliku. (*Il finimondo, A Maria Luisa)* (Lemessi M.- L, 2007).

Spjev ***Le Rimembranze*** (Sjećanja), pisan u tercinama, "creska je povijesna i humana komedija" – od autorove bezbrižne mladosti do odlaska iz voljenoga rodnog otoka. U 12 poglavlja (*Canti*) Lemesich kronološki točno i potpuno, proročanski sažima povijest Cresa i svoj život, život *isprekidanog i neprekidanog delirija, tupog i tragičnog* u strašnom vrtlogu povijesti, smiren dubokom utješnom vjerom u Providnost i primjenom najdubljih vrijednosti Evanđelja. Stihovi, katkad s danteovskom ritmičkom kadencom, evociraju žaljenje zbog gubitka *tihog i pristojnog* života pod venecijanskom vlašću. Prošla ratna stradanja poprimaju katarzične, martirološke, spasonosne konotacije. Ljudska patnja projicira se u nadnaravnu, vječnu dimenziju.

Majstorski je živa i istinita analiza društvenih nejednakosti u creskoj zajednici u opisu lica piknika:

> ...Grbavac Pier Soldati, veseli 'originale' i vješti makrò, jedini pučanin među plemićima... 'i dražesti drolja najnižih staleža, zajedno s lakomislenim, zanesenim ženama koje obožavaju samo plemiće i pjesnike'...kao i 'strašno' proročanstvo koje... 'čeka naše praunuke koji će morati platiti cijenu naših grijeha... strašna će biti plebejska pobuna... ustaničkog slavenskog naroda…' (Lemessi M.- L, 2007)[8]

Le cento Sentenze di Fra Jacopone da Cherso, *povero fratello laico che visse nel convento francescano di Cres, 1560. – 1622.* U 109 kvartina pjesnik krajnje jednostavnim pučkim jezikom, ustima siromašnog fratra izražava mišljenja, prosudbe, kratke maksime o raznim stvarima, istinama, normama, načelima, posebice moralnim. Vlastito liječničko deontološko ponašanje jezgrovito sažima u sljedećim

---

[8] U izvorniku: *...'Gobbo Pier Soldati, macchietta allegra ed abile ruffiano', unico popolare tra gli stemmati e le grazie di 'sgualdrinelle dei piu bassi ceti, insiem a donne frivole, esaltate ch' adoran sol nobili e poeti'... la profezia che 'funesta attende i nostri pronipoti che dovranno pagare il fio dei nostri peccatacci... terribile sara l' insurrezione plebea... di slave genti insorte'…*

stihovima: *Slušaj, dragi doktore, što propovijedam: ispitaj dobro tijelo ali ne zaboravi dušu!*[9] Onima koji žele ući u politiku kaže *...samo lopov i zanesenjak može postati poslanik. Ako si član jedne partije, uvijek ćeš biti sluga!*[10], a za klimu osrednjosti koja prožima akademsku sredinu u poslijeratnom razdoblju upozorava: *...diplome koje se dijele u izobilju uglavnom su patenti neznanja! ...ali nitko nije spremniji na zlo od poluintelektualca !*[11](Lemessi N, 1954).

Umjesto zaključka

Zaključno, Giacomo Lemesich/Lemessi bio je liječnik opće prakse tijekom XX. stoljeća. Destruktivnost diktatura, slom primarnih načela koji su temelj društvenoga života, pretjerani individualizam čovjeka bez mjere, tada su već bili prisutni i nagovještavali početak agonije naše civilizacije. U to je vrijeme ovaj liječnik, kojemu su nedostajale mogućnosti današnje medicinske tehnologije, ali je bio obdaren filantropskim altruizmom i rijetkom humanošću, svojim ponašanjem potvrdio prave vrijednosti međuljudskog odnosa liječnika i bolesnika – odnosa jednakog dostojanstva koji osim zdravstvenih aspekata uključuju povjerenje, međusobno poštovanje, komunikaciju i empatiju.

Arhivski izvori

1. Lemessi, N. *Diario di Lussari 1944 – 1947*. Pismohrana obitelji Cristoforo Lemessi, Venezia, P. zza del Mercato 13
2. Lemessi M.-L. Ritagli di giornali 1949. Pismohrana Lemessi Maria Luise, Cres, Lungomare sv. Mikule 4/2
3. HR - DARI, JU-253. Godina 1925, broj 67, kategorija IV, razredi 1-4.
4. HR- DARI – 470 (JU 253). Godina 1927, broj 76, kategorija IV, razred 1.
5. Giustolisi Rindone G, Caluzzi N, Pava G. *Relazione della Commisione giudicatrice del concorso al posto di medico-chirurgico per la prima condotta del Comune di Cherso, Cherso, 4 giugno 1934. all' Ufficio sanitario della Regia prefettura di Pola.* (Izvještaj prosudbene komisije natječaja za mjesto za prvu zonu Općine Cres, Cres, 4. lipnja 1934. Uredu za zdravstvo Kraljevske prefekture u Puli.(HR-DARI- JU 253. Godine 1934, broj 116, kategorija IV, razred 2.)
6. *Dichiarazione della Presidente del Comitato di Patronato dell' O.N.M.I. in data 21 febbraio 1930* (Izjava predsjednice Odbora pokroviteljstva O. N. M. I.-a od 21. veljače 1930. (HR- DARI. Godina 1934, kategorija IV, razred 2).

---

9 U izvorniku: *Da retta, caro medico, a ciò che predico: il corpo ben esamina ma non scordar l' anima!*

10 U izvorniku: *...solo un ladro ed esaltato diventar può deputato. S' appartieni ad un partito sarai sempre un asservito!*

11 U izvorniku: *…or le lauree spartite in abbondanza son per lo più brevetti d' ignoranza! ...ma niun è più pronto al male del semi-intelletuale".*

7. HR- DARI, Godina 1934, broj 116, kategorija IV, razredi 1.3, 6.
8. HR- DARI, JU-253. Godina 1936, broj 129, kategorija IV, Razredi 1, 2, 4, 6.
9. HR-DARI, JU 253. Godina 1939, broj 149, kategorija IV, razredi 1, 2, 6.
10. HR-DARI-JU 253. Godina 1942, broj 169, kategorija IV, razred 1.

Novinski izvori

1. Anonimno. (1953). È morto il dottor Lemessi medico condotto della cittá. *Il Secolo XIX*, Genova 19 Dicembre.
2. Anonimno. (1953a). È morto il medico pei poveri. *Il lavoro nuovo*, Genova, Sabato 19 Dicembre.
3. Dapas A. (1947). Racconta un partigiano italiano che combattè nelle file di Tito. *La Voce Libera, 26. maggio 1947.* Fondo Novecento Venezia Giulia. Nuova serie. doc / G00/00001/00/00007NS/000878/, 878a. 1947.05.26.
4. Anonimno. (1954). Lascia un ricordo indimenticabile lo scomparso dott. Giacomo Lemessi. *L' Arena di Pola,* Gorizia, 7 Gennaio, N. 688, str. 3.
5. Anonimno. (1954a). Il dottor Giacomo Lemessi, patriota e filantropo. *Difesa Adriatica,* Roma, 10 gennaio.
6. De Martini P. (1951). Completo successo a Sestri Levante della commemorazione verdiana. *Corriere del Popolo*, sabato 12 Maggio 1951.
7. Secchi, A. (1954b). La bonta di Lemessi. *L'Arena di Pola*, 3. Febbraio.

Literatura

1. Andraka, M., & Velčić, F. (2025). Creski narodnjak Marko Buničić (1884–1964). *Creski anali, 2*, 18–32.
2. Cereghetti Passini, A. (2017). Decreti prefettizi pubblicati sulla Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia e l'italianizzazione forzata dei cognomi nelle nuove province in generale e nella provincia dell'Istria in particolare. *Histria, 7*, 137–166.
3. Kučić, M. (2017). *Društvena povijest Predošćice na otoku Cresu (1905.– 1945).* Cres-Lošinj: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj.
4. Lemessi M.- L. (2007). *La Villa: dolci e tristi ricordi d' infanzia.* Villanova di Guidonia: Aletti editore.
5. Lemessi, N. (1954). *Note storiche, geografiche, artistiche sull' isola di Cherso*. (Vol. 8). S. Maria di Sala: vlastito izdanje.
6. Muzur, A., Leiner, V. (2013). *Uliks Stanger: Prilozi za biografiju velikog, neopravdano za nemarenog Istranina. Problemi sjevernog Jadrana.* (Vol 12).
7. Sepčić, J. (2022). *Stradanja tijekom Drugog svjetskog rata na otoku Cresu*. Cres: Creski muzej.
8. Svoboda F. (1988). *Moj otok.* Mali Lošinj: OK SSRN Cres-Lošinj: SIZ kulture Općine Cres – Lošinj.

Elektronični izvori

1. Acta Croatica. *Prezime Lemešić.* Acta Croatica/ https://actacroatica.com>surname> Lemesic – pristupljeno: 28.10.2024.

2. Arz. hr. *Porjeklo prezimena Lemešić*. Arz. hr.//https://www. arz.hr>značenje – i – porjeklo prezimena Lemesic – pristupljeno: 28. 10. 2024.

SUMMARY

Medical doctor, poet, and musician, Giacomo Lemesich (Lemessi) (1894–1953) started his career as a ship's surgeon (1920–1924) and continued as a family doctor in various Liburnian (1925–1946) and Ligurian (1947–1953) coastal communities. He left an indelible trace in the collective memory of the communities where he worked as a highly professional physician of great expertise. Moreover, his profound humanity and empathy provided comfort to the poor and miserable. G. Lemessich's figure and work can set an example to young persons pursuing the art of medicine to improve the relationship between doctor and patient, which is, unfortunately, on the verge of changing irreversibly.

Keywords: *Giacomo Lemesich (Lemessi), 20th century, history of medicine, medical deontology*